

Handreiking

Efficiency bij aanleg van kabels en leidingen > een gezamenlijke uitdaging

September 2008, versie 1.0

Proactieve regie in de ondergrond

Inhoud

Inleiding	3
1. De regisseur en de spelers	4
2. De regisseur	
3. Over welke schade gaat het?	
4. Wat houdt proactieve regie in?	6
5. Uitgangspunten proactieve regie	
6. Randvoorwaarden proactieve regie	7
7. Definitie projectfasen	8
8. Praktische invulling proactieve regie	9
9. Processchema proactieve regie	16
10. Verschillende best practices	

Samenstelling projectgroep Proactieve regie

Leden

Enrico van den Bogaard – GPKL / projectondersteuning
Jan Bijker – Bouwend Nederland
Ton Bruikman - Provincie Drenthe
Bert van Dam – Eneco Netbeheer
Martin Driezen - KPN
Antoon Groot - Gemeente Amsterdam / projecttrekker
Michiel Wentholt - Gemeente Amsterdam / projectsecretaris en penvoerder

Agenda-leden

Rob Bhaggoe – Hoogheemraadschap Delfland
Fokke de Jong – Gasunie
Kees Nelissen – ingenieursbureau, gemeente Den Haag
Marcel de Ruijter – Unie van Waterschappen
Ron Schaeken – Waterleidingmij. Midden Limburg

Inleiding

Onvoldoende regie van de aanleg van kabels en leidingen kan leiden tot inefficiënte werkprocessen en onnodige werkzaamheden. Zo kan schade voortkomen uit onnodige verleggingen, het tijdens de uitvoering steggelen over verantwoordelijkheden tussen netbeheerders en slechte bereikbaarheid voor de omgeving (maatschappelijke schade). De aangewezen persoon om de regie te voeren, is de beheerder van de openbare ruimte, meestal de gemeente.

WION en CROW-richtlijn: voorkomen directe schade

Schade aan kabels en leidingen staat de laatste jaren hoog op de (politieke) agenda. Dit blijkt uit de komst van de *Wet informatie-uitwisseling ondergrondse netten (WION)* en *CROW-richtlijn Graafschade voorkomen aan kabels en leidingen (Richtlijn zorgvuldig graafproces)*. Het doel van de WION is het voorkomen van graafschade in de breedste zin van het woord. Directe schade door het slecht uitvoeren van werkzaamheden, waardoor de levering van voor de maatschappij vitale voorzieningen stagneert én gevaarlijke situaties kunnen ontstaan. Handvatten om dergelijke schade te voorkomen, staan onder meer in de CROW-richtlijn.

Handreiking: voorkomen indirecte schade

Deze handreiking gaat over een ander soort schade dan de WION en de CROW-richtlijn: de indirecte schade voor bedrijven en maatschappij door slechte planning en onvoldoende regie in het voortraject. Netbeheerders, overheden en grondroerders onderschrijven het belang van regie en samenwerking voor efficiency in hun bedrijfsvoering. Daarom hebben zij deze handreiking opgesteld met handvatten voor een goede regie van de aanleg van kabels en leidingen. Ook is er veel aandacht voor samenwerking tussen de betrokken partijen. Want zonder goede samenwerking tussen de acteurs is het voor een regisseur tenslotte moeilijk orde te scheppen.

Gezamenlijk product

Het opstellen van de handreiking is een initiatief dat zich buiten het wetgevingstraject, zonder politieke druk heeft afgespeeld. De handreiking heeft dus geen wettelijke status. Wel maakt zij deel uit van het door het Kabel- en Leidingoverleg¹ (KLO) onderschreven instrumentenpakket om graafschade aan de ondergrondse infrastructuur te voorkomen. Het KLO is dan ook opdrachtgever voor deze handreiking, een gezamenlijk product van het Gemeentelijk Platform Kabels en Leidingen (GPKL), netbeheerders, grondroerders en wegbeheerders (zoals de provincie). Bij het opstellen van deze handreiking zijn best practices gebruikt van gemeenten die het werken in de ondergrond al sturen.

Samenwerken in de graafcyclus leidt tot efficiency voor alle betrokken partijen.

Essentieel daarvoor zijn:

- een open overlegcultuur waarin directe eigenbelangen soms ondergeschikt zijn;
- een regisseur die bij de regie afstand kan doen van zijn bedrijfsmatige belangen.

¹ Het KLO is een landelijk overlegorgaan waarin alle bij de ondergrondse infrastructuur betrokken partijen (netbeheerders, grondroerders en wegbeheerders) zitting hebben. Een van de speerpunten van het overleg is het voorkomen van graafschade.

1 De regisseur en de spelers

Voor een goede regie en afstemming moet duidelijk zijn wie welke rol heeft.

De regisseur

De regisseur is de beheerder van de openbare ruimte: de gemeente, het waterschap, de provincie of het Rijk. Zij zijn de bestuursrechtelijke partijen die bepalen hoe wordt omgesprongen met de openbare ruimte. In deze handreiking heten zij: 'de regisseur'.

Naast de rol van (juridisch) beheerder heeft de overheid nog meer rollen. Zij geeft opdracht voor werkzaamheden en voert deze soms ook zelf uit. De overheid is dan tegelijkertijd speler en regisseur. Voor een goede regie moet de regisseur deze rollen niet verwarren. Voor de regisseur moeten alle spelers gelijk zijn.

De spelers

De spelers zijn de bedrijven en overheidsdiensten die netten beheren en graafwerkzaamheden verrichten. Netbeheerders en grondroerders erkennen dat voor een efficiënte uitvoering een regisseur nodig is en dat de opbrengst van goede regie uiteindelijk groter is dan het tijdelijke eigenbelang.

2 De regisseur

Coördinatie van werkzaamheden en de tijdelijke inrichting van de openbare ruimte zijn ondubbelzinnig taken van de (lokale) overheid. De coördinatietaak staat onder andere in Gemeentewet en de Telecommunicatiewet. De APV's van de gemeenten vullen deze taak verder in.

Een goede regisseur komt de effectiviteit van samenwerken ten goede. Netbeheerders en grondroerders zijn hierbij gebaat. De afstemming van werkzaamheden voorkomt onnodige kosten. Voorwaarde is wel dat de regisseur onafhankelijk is. Met andere woorden: belangen van overheidsprojecten mogen niet prevaleren. Voor een goede regie moet het overheidsorgaan de rol van opdrachtgever en grondroerder afbakenen van het juridische wegbeheer. De regisseur moet een publieksrechtelijke pet op hebben.

3 Over welke schade gaat het?

Feitelijk bestaan er twee soorten schade:

1. directe schade door het slecht uitvoeren van werkzaamheden;
2. indirecte schade door slechte planning en onvoldoende regie in het voortraject.

Directe schade (fysieke, direct financieel meetbare schade)

Het betreft hier schade die een direct feitelijk gevolg is van werkzaamheden (graafschade). De schadesoorten zijn:

- De feitelijke beschadiging van de kabel of leiding.
- Bedrijfsstilstand door leveringsonderbreking van vitale diensten (energie, data), met mogelijk zeer forse claims als gevolg.
- Gevaarlijke situaties door brand en ontploffing, met letsel als gevolg. Maar bijvoorbeeld ook gevaarlijke situaties door niet meer functionerende beademingsapparatuur.
- Milieuschade, bijvoorbeeld lekkende vloeistoffen uit leidingen.

De WION en de CROW-richtlijn *Graafschade voorkomen aan kabels en leidingen* zijn in het leven geroepen om deze schades te voorkomen.

Ook de regisseur moet aan preventie van deze directe schadesoorten werken. Als betrokkenen bij incidentele graafwerkzaamheden zich onvoldoende bewust zijn van de graafrisico's, kan de regisseur bijvoorbeeld actief attenderen op de CROW-richtlijn en in vergunningprocedures hiernaar verwijzen.

Indirecte schade (bedrijfs- en maatschappelijke schade)

Dit is schade die in eerste instantie niet direct wordt gesignaleerd, maar die de maatschappij als geheel wel lijdt. Voorbeelden zijn:

- De inrichting van de ondergrondse infrastructuur is onvoldoende afgestemd op de bovengrondse ontwikkelingen en toekomstige vraag.
Gevolg op latere momenten alsnog graafwerkzaamheden en ad-hocoplossingen in de ondergrondse infrastructuur.
- De grondeigenaar/beheerder krijgt onnodig (vaak) te maken met werkzaamheden.
Gevolg versnelde degeneratie van de wegverharding.
- Netbeheerders moeten door slechte regie onnodig (veel) handelingen verrichten.
Gevolg de werkzaamheden die hadden kunnen worden voorkomen, worden verhaald op de gebruikers (tariefverhogingen). Bijvoorbeeld het verleggen van kabels en leidingen.
- De maatschappij ervaart door de vele werkzaamheden onnodig (lang) overlast.
Gevolgen economische schade door verslechterde bereikbaarheid voor verkeer en ondernemingen, verlies van draagvlak voor werkzaamheden, overlast voor de omgeving, etc.
- Bij de locatiebepaling van bijvoorbeeld gastransportleidingen zijn toekomstige stedenbouwkundige ontwikkelingen onvoldoende meegenomen.
Gevolg mogelijk gevaarlijke situaties door werkzaamheden aan risicovolle leidingen in de omgeving van woningen en bedrijven.

Deze handreiking biedt een instrumentenpakket om in het voortraject de kans op dit soort indirecte schade te minimaliseren. Daarbij is het belangrijk een goed beeld te hebben van mogelijke schadevormen en welke maatregelen in welke fase het meest effectief zijn. Een goed vormgegeven voortraject voorkomt uiteindelijk onnodige werkzaamheden in de toekomst.

Deze handreiking geeft géén richtlijnen ter voorkoming van de directe schade als graafincidenten tijdens werkzaamheden.

Deze handreiking gaat wél over het voorkomen van indirecte schade als maatschappelijke- en bedrijfsschade ten gevolge van onvoldoende regie en samenwerking in het voortraject.

4 Wat houdt proactieve regie in?

Activiteiten regie:

- De regisseur ziet toe op een goede afstemming van de boven- en ondergrondse infrastructuur. De stedenbouwkundige inrichting eindigt niet op het maaiveld. De regisseur verlangt dat de vraag naar energie en andere diensten zo tijdig mogelijk in beeld worden gebracht.

Als dit onvoldoende gebeurt, moeten in een later stadium vaak alsnog ad-hocoplossingen komen om aan de veranderende vraag naar energie en andere diensten te voldoen.

Als in een later stadium alsnog extra bovengrondse voorzieningen worden aangebracht, moet eerder aangelegde ondergrondse infrastructuur opnieuw worden verlegd.

- De regisseur zorgt dat de verschillende partijen werkzaamheden op elkaar afstemmen en deze al dan niet tegelijkertijd in één bouwput worden uitgevoerd.

Als de straat voor elk project opnieuw open moet, leidt dit tot veel hinder en schade voor burgers en ondernemers.

Voor elk afzonderlijk project moeten steeds opnieuw de kabels en leidingen van andere partijen worden verlegd. Dit leidt tot versneld kwaliteitsverlies van de materialen.

Voor elk afzonderlijk project is steeds opnieuw herstraten nodig, wat de kwaliteit van de wegverharding niet ten goede komt.

- De regisseur faciliteert het overleg tussen alle betrokken partijen en bewaakt de gemaakte afspraken.

Tijdens de uitvoering gaat veel energie verloren met gesteggel over verschillende verantwoordelijkheden. Gestructureerd overleg kan voorkomen dat discussies tot onnodige vertraging leiden.

Uitkomsten regie:

- Efficiency voor bedrijven en (lokale) overheid, minder hinder voor de maatschappij.

In samenwerking moet worden geïnvesteerd. Het rendement is in eerste instantie minder zichtbaar, maar de uiteindelijke baten van het voorkomen van onnodige werkzaamheden rechtvaardigen de investering.

5 Uitgangspunten proactieve regie

Proactief betekent anticiperend en niet afwachtend. Kortom, niet reactief maar actief de regie oppakken in het voortraject van de aanleg. Voor alle partijen is het dus zaak om vooruit te kijken en rekening te houden met de eigen toekomstplannen en die van de anderen.

Wellicht de belangrijkste voorwaarde voor optimale regie is het wederzijdse respect voor elkaars rol en belang. Er is een belangrijk gezamenlijk belang te winnen: het uitvoeren van werkzaamheden tegen zo laag mogelijke bedrijfsmatige en maatschappelijke kosten.

De regisseur heeft een specifieke rol als juridisch wegbeheerder en verantwoordelijke van de openbare ruimte. In die hoedanigheid mag hij eisen stellen aan de opdrachtgevers en uitvoerders van projecten.

Eenzijds moet overleg plaatsvinden op basis van erkenning van wederzijdse belangen, anderzijds moet de regisseur zijn verantwoordelijk nemen voor het gebruik van de openbare ruimte. Tegelijkertijd hebben de netbeheerders vanzelfsprekend ook hun wettelijke verantwoordelijkheden, zoals veilig netbeheer én leveringszekerheid en -plicht van voor de maatschappij vitale voorzieningen.

6 Randvoorwaarden proactieve regie

Alle partijen binnen het KLO hebben te kennen gegeven regie van de gemeente op prijs te stellen. Regie is echter niet vrijblijvend. De spelers moeten de aanwijzingen van de regisseur volgen. De randvoorwaarden voor een goed functionerende regie zijn:

» Erkennen opbrengst

Met de planning van werkzaamheden kunnen grote, tegenstrijdige belangen gemoeid zijn. Op managementniveau moeten betrokken partijen de langetermijnopbrengsten laten prevaleren boven het gewin per individueel project.

Samenwerken vraagt om inzet die zich in eerste instantie financieel niet terugbetaalt. Maar op de lange termijn zijn samenwerking en regie gunstig:

- Minder verleggingen en werkzaamheden.
- Bij gecombineerd werken binnen één opbreking eenmalig de kosten voor communicatie en verkeersvoorzieningen.
- Minder discussies op de werkvloer, dus minder verlies van arbeidsuren.

Ook de maatschappelijke opbrengst is voor partijen interessant. Als de straat voor elk project afzonderlijk open moet, is de kans op maatschappelijke weerstand groter dan wanneer werkzaamheden tegelijkertijd in één opbreking worden uitgevoerd.

- Minder maatschappelijke weerstand en eventuele complexe vergunningprocedures.
- Minder kans op nadeelcompensatieclaims door ondernemers.

» Erkennen rollen en posities

De wereld van het werken aan de ondergrondse infrastructuur kent vele spelers, zoals telecombedrijven, ondergrondse distributie en voorzieningen, energieleveranciers en grondroerders. De ondergrond is een wirwar van belangen. Tegelijkertijd is de ondergrond openbare ruimte, maar de wegbeheerder heeft zelf ook nog de nodige belangen in de ondergrond liggen.

Het uitsluitend vastleggen van procedures voor samenwerking en regie is niet voldoende voor een optimale samenwerking. Een dergelijk krachtenveld van belangen vraagt ook om een samenwerkingscultuur. Begrip voor ieders rol en positie, en geven en nemen zijn belangrijke randvoorwaarden.

De regisseur moet beseffen dat hij meerdere 'petten' op heeft. Hij is de bestuursrechtelijke wegbeheerder, opdrachtgever én netbeheerder. Hij is soms regisseur en speler tegelijkertijd, maar mag deze rollen niet verwarren.

» Structureel overleg

In de praktijk blijkt structureel overleg met net- en wegbeheerders goed te functioneren. Ook twistpunten zijn binnen een dergelijk overleg bespreekbaar, zodat juridische kosten zijn te voorkomen. In elk geval vindt de beste regie plaats als deze structureel is vormgegeven in de diverse organisaties.

Op de website van het KLO zullen bij wijze van voorbeeld de best practices van uitlopende Nederlandse gemeenten worden geplaatst.

- Minder gesteggel over procedures, dus minder tijdsverlies tijdens werkzaamheden.

Goede regie vraagt om een regisseur die zijn rol als beheerder van de openbare ruimte ook voor de ondergrondse infrastructuur oppakt en serieus neemt. Daarnaast zijn spelers nodig die die rol erkennen en inzien dat goede regie leidt tot efficiency.

» De juiste persoon op de juiste plaats

Samenwerking verloopt alleen soepel als partijen toezeggingen in overleggen kunnen waarmaken. Het is belangrijk dat vertegenwoordigers van bedrijven tijdens overleggen bindende afspraken kunnen maken en zo nodig voldoende mandaat hebben. Op een later moment terugkomen op afspraken vertraagt het proces. Een goed rendement van de verschillende overleggen is alleen mogelijk als partijen zich laten vertegenwoordigen door medewerkers met voldoende mandaat. Ook hierin moeten de partijen dus investeren.

- Vlotte besluitvorming door juiste afvaardiging in regieoverleggen.

» Evaluatie en overleg

Tijdens de uitvoering kan discussie ontstaan over de verschillende rollen. De belangen zijn groot en kunnen botsen. Om te voorkomen dat op de werkvloer complexe discussies plaatsvinden en de samenwerking ernstige vertraging oploopt, moeten problemen tijdig zijn op te schalen naar het management. Het management moet het belang van samenwerking meewegen in de discussie.

Geef structureel vorm aan een overleg waarin betrokken partijen knelpunten in de uitvoering bespreken en waarin zij afgeronde projecten eventueel kunnen evalueren.

- Geen onnodige discussies op de werkvloer, dus minder verstoringen in de verhoudingen en minder tijdsverlies.

7 Definitie projectfasen

In de wereld van projectontwikkeling en de uitvoering van kabel- en leidingwerken worden veel verschillende termen voor dezelfde activiteiten gebruikt. Deze handreiking gaat uit van drie projectfasen:

1. planvorming;
2. voorbereiding;
3. uitvoering.

Planvorming

Deze fase heeft betrekking op grote stedenbouwkundige en infrastructurele projecten, zoals:

- stedelijke vernieuwing/ontwikkeling;
- ontwerp bedrijventerreinen;
- ontwerp tunnels;
- ontwerp parkeergarages;
- ontwerp tracés transportleidingen.

Tijdspad enkele jaren (vijf tot twee jaar) voor de start van de uitvoering.

- Inhoud**
- bepalen programma van eisen;
 - nemen financieel projectbesluit;
 - bepalen voorlopig en definitief ontwerp;
 - bepalen hoofdtracés;
 - bepalen capaciteiten van de nieuwe situatie.

Vorbereiding

Afhankelijk van de omvang kennen alle projecten een voorbereidingstraject, zoals:

- stedenbouwkundige ontwikkelingen;
- aanleg eigen infrastructuur;
- vervangingsprojecten;
- aanleg transportleidingen en telecomkabels.

Tijdspad vanaf twaalf tot circa vier maanden voor de start van de uitvoering.

- Inhoud**
- technische voorbereiding;
 - voorbereiding van het bestek.

Uitvoering

Tijdspad vanaf vier maanden voor de start van de uitvoering.

- Inhoud**
- verdere invulling van de projectdetailering;
 - aanbesteden van het bestek.

Tijdens de uitvoering blijkt of de proactieve regie tijdens de planvorming en voorbereiding goed heeft gefunctioneerd.

8 Praktische invulling proactieve regie

Tabellen 1 tot en met 4 geven per schadesoort de risico's en mogelijke oplossingsrichtingen.

De gedetailleerde invulling is maatwerk en afhankelijk van:

- gemeentegrootte;
- hoeveelheid en aard van de ontwikkelingen in het gebied;
- het aantal betrokken partijen.

Tabel 1

Aanpassing
ondergrondse
infrastructuur in
later stadium

Probleem

In de planvorming van stedenbouwkundige ontwikkelingen is de inrichting van ondergrondse infrastructuur onvoldoende meegenomen. De ondergrondse infrastructuur moet in een later stadium alsnog worden aangepast.

Dit probleem is niet uitsluitend procedureel technisch op te lossen. Het is ook een culturele tegenstelling tussen 'de stedenbouwkundige denkers' en 'de technische doeners'. Veel ontwikkelaars betrekken in hun plannen te weinig het belang van een goed ingerichte ondergrondse infrastructuur.

Gevolgen

Verstrekkend. Ondergrondse infrastructuur moet bij elke nieuwe vraag naar voorzieningen ad hoc worden aangepast. Dit verloopt vaak moeizaam door al aanwezige voorzieningen.

Als de kosten van de ondergrondse infrastructuur onverhoopt hoger zijn dan verwacht, kan dit gevolgen hebben voor het projectbudget, en daarmee voor de grondexploitatie en het ontwerp (zie kader en figuur 1).

N.B. Netbeheerders zijn minder geneigd te investeren in de aanleg van voorzieningen als deze in een later stadium alsnog ingrijpend moeten worden aangepast.

Preventie

- Vroegtijdig de vraag naar distributie en dataverkeer binnen de stedenbouwkundige ontwikkelingen meenemen bij de aanleg (ruimte en capaciteit) van ondergrondse infrastructuur.
- Vroegtijdig strategisch/politieke keuzes verkennen en meenemen in de planvorming. Denk aan keuzes voor stadsverwarming, warmte- en koudewinning in de ondergrond en ondergrondse voorzieningen voor huisvuil.
- Vroegtijdig gezamenlijk overleg met alle betrokken partijen.

Voordelen

- Gestructureerde ondergrondse infrastructuur, minder zoeken naar ad-hocoplossingen.
- Minder graafwerkzaamheden.
- Totale kosten van het bouwproject zijn eerder inzichtelijk.
- Risico op faalkosten voor netbeheerders is kleiner.
- Door vroegtijdig overleg met alle betrokken partijen ontstaat een netwerk waarbinnen bijvoorbeeld conflicten bespreekbaar en oplosbaar zijn.

Nadelen

- In de planvorming is meer tijd nodig voor de inrichting van de ondergrondse infrastructuur.
- Tussen de betrokken partijen kan discussie ontstaan over kostenverdeling bij de in dit kader gezamenlijk uit te voeren projecten.

Regie

Voeg in de planvormingsfase de stedenbouwkundige ontwikkelingen samen met de inrichting van de ondergrondse infrastructuur. Neem geen besluit zonder aandacht voor de ondergrondse infrastructuur en de analyse van toekomstig gebruik.

Het verdient aanbeveling de overleggen tussen wegbeheerder en netbeheerders structureel op managementniveau vorm te geven. De wegbeheerder is voorzitter en faciliteert de overleggen.

Moment in besluitvorming: planvorming

Rollen Regisseur

Heeft een sturende rol en is eventueel voorzitter van het overleg tussen de betrokken partijen.

Rollen Netbeheerders

Geven ruim op tijd inzicht in relevante informatie over gebruik en toekomstige ontwikkelingen.

Regelgeving

- De wegbeheerder legt vast dat in het bestuurlijke proces géén besluiten worden genomen zonder een totaalbeeld van de boven- en ondergrondse infrastructuur.
- In een bestuursrechtelijke verordening zijn overlegstructuren als deze vast te leggen. Daarmee krijgen afspraken binnen de overleggen een juridische basis.

Voorwaarden Regisseur

- Is zich bewust van het belang van goede ordening van de ondergrond en een zo lang mogelijke periode van 'graafrust'.
- Is zich bewust van de belangen van netbeheerders.

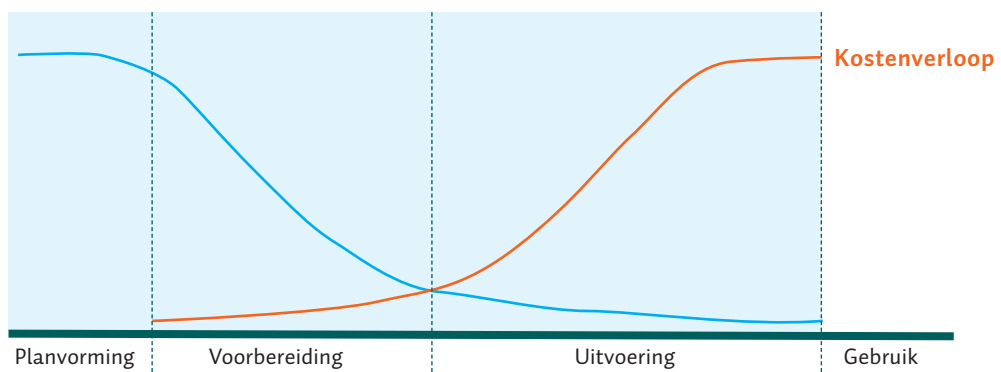
Voorwaarden Opdrachtgevers

- Zijn zich bewust van het eerder geschetste maatschappelijke belang.
- Stellen zonder terughoudendheid relevante informatie ter beschikking van de gemeente.

Planologen, stedenbouwers, verkeerskundigen ontwerpen vanuit de bovengrond. De ondergrond wordt nauwelijks in de planvorming betrokken, parkeergarages daargelaten. Het is dus aan ons om hen te voeden in de planfase waarin zij hun werk doen. Een vroegtijdige inschatting van de huidige en toekomstige behoefte aan ondergrondse infrastructuur is noodzakelijk om te kunnen bepalen of er aanvullende maatregelen of voorzieningen nodig zijn om de ondergrondse infrastructuur te kunnen herbergen. Hoe eerder in het proces, des te meer mogelijkheden zijn er nog om de (bovengrondse) plannen te beïnvloeden en om financiële middelen te reserveren voor voorzieningen ten behoeve van de ondergrondse infrastructuur (zie figuur 1).

Figuur 1

Beïnvloedbaarheid

Tabel 2

Onnodig versnelde degeneratie van de wegverharding en inrichting

Probleem

De grondeigenaar/beheerder krijgt onnodig (vaak) te maken met werkzaamheden. Gevolg: een versnelde degeneratie van de wegverharding en inrichting.

Risico

- Het continu opnieuw bestraten leidt tot versnelde degeneratie van de gehele bestrating.
- Veel factoren bepalen de herstraatkosten, wat tot discussie over rekeningen kan leiden.
- Netbeheerder ziet niet direct het doel van gefactureerde gelden als de wegbeheerder besluit deze gelden voorlopig niet te besteden aan het herstraten. Bijvoorbeeld wegens eventuele nieuwe werkzaamheden in de directe toekomst.
- Netbeheerders moeten veel onnodige handelingen verrichten, wat leidt tot algemene tariefverhoging.

Preventie

Zo veel mogelijk gecombineerd met andere projecten samenwerken in een werkterrein.

Voordelen

- Minder 'littekenweefsel' in de straatverharding.
- Minder vaak herstraatkosten in rekening brengen.
- Minder discussie door minder complexe facturen.
- Minder werkzaamheden die het maatschappelijke en economische functioneren van de omgeving schaden.
- Gedeelde kosten voor tijdelijke (verkeers)voorzieningen.

Nadelen

- Meer tijd in organisatie en voor afstemming tussen projecten.
- Mogelijke discussie over voortgang projecten ten opzichte van elkaar.
- Mogelijke discussie over kostenverdeling tussen betrokken partijen.

Regie

- De initiatiefnemer benadert mogelijke partners binnen het werkterrein.
- De wegbeheerder kan overleg faciliteren.
- De wegbeheerder moet in de bedrijfsvoering het gecombineerd werken, van zichzelf en derden, structureel opnemen.

Moment in besluitvorming: voorbereiding

Rollen Regisseur

De wegbeheerder wijst de initiatiefnemer op de mogelijkheden van gecombineerd werken en de regelgeving.

Rollen Opdrachtgevers

Zijn zich bewust van het belang van het (zo veel mogelijk) gecombineerd werken en zoeken partners voor het samenwerken tijdens werkzaamheden.

Regelgeving

De wegbeheerder neemt in de regelgeving op dat na de werkzaamheden een periode van (bijvoorbeeld) vijf jaar 'graafrust' op de betreffende locatie geldt. Uitzonderingen als huisaansluitingen met leveringsplicht daargelaten. In het laatste geval zijn wel

extra eisen te stellen aan de bescherming van al aanwezige kabels en leidingen en de kwaliteit van het herstraten.

Voorwaarden Regisseur

Legt in de voorbereidingsfase de informatieronde en andere overlegvormen vast, waardoor alle partijen afdoende worden geïnformeerd.

Voorwaarden Netbeheerders

- Informeren de gemeente zo spoedig mogelijk over voorgenomen werkzaamheden in de ondergrond.
- Leveren tijdig meerjarenplannen aan, waardoor de gemeentelijke regie niet in een te laat stadium wordt verrast.
- Participeren actief in de wederzijdse informatiestromen.

Tabel 3

Degeneratie van kwaliteit ondergrondse netten door graafwerkzaamheden

Probleem

Degeneratie van de kwaliteit van ondergrondse netten door graafwerkzaamheden. Met elke graafactiviteit rond kabels en leidingen vermindert de kwaliteit van de netten en toebehoren (zoals moffen).

Risico

Storingen en onnodig vaak graafwerkzaamheden met alle gevolgen van dien.

Preventie

- Bij bouwwerkzaamheden en het plaatsen van bovengrondse voorzieningen (zoalsabri's, lichtmasten en windmolens) rekening houden met de aanwezigheid van ondergrondse infrastructuur en de locatiekeuze hierop afstemmen.
- Verminderen van graafwerkzaamheden door zo veel mogelijk verschillende projecten tegelijkertijd uit te voeren.
- Bij graafwerkzaamheden zorgvuldig omgaan met andere netten.

Voordelen

- Leveringszekerheid.
- Minder schadeclaims.
- Minder graafwerkzaamheden.

Nadelen

- Meer tijd in organisatie en voor afstemming tussen projecten.
- Mogelijke discussie over voortgang projecten ten opzichte van elkaar.
- Mogelijke discussie over kostenverdeling tussen betrokken partijen bij werkzaamheden.
- Kosten voor voorzieningen om netten te beschermen.

Regie

- De initiatiefnemer benadert mogelijke partners binnen het werkterrein.
- De wegbeheerder kan overleg faciliteren.
- De wegbeheerder moet in de bedrijfsvoering het gecombineerd werken, van zichzelf en derden, structureel opnemen.

Moment in besluitvorming: voorbereiding

Rollen Regisseur

Informeert partijen direct actief als een opdrachtgever zijn voornemen bij de gemeente heeft bekendgemaakt en nodigt ze uit 'mee te gaan in het werk'.

Rollen Netbeheerders

Informeren de regisseur goed en tijdig over voorgenomen werkzaamheden, bijvoorbeeld via de meerjarenplannen.

Regelgeving

De wegbeheerder neemt in de regelgeving op dat na de werkzaamheden een periode van (bijvoorbeeld) vijf jaar 'graafrust' op de betreffende locatie geldt. Uitzonderingen als huisaansluitingen met leveringsplicht daargelaten. In het laatste geval zijn wel extra eisen te stellen aan de kwaliteit van het herstraten en de bescherming van andere kabels en leidingen.

De vergunningverlener legt in de vergunningvoorschriften afspraken vast over de uitvoeringsmethodiek, zoals fasering en tijdelijke verkeersvoorzieningen.

Voorwaarden Regisseur

Legt in de voorbereidingsfase de informatieronde en andere overlegvormen vast, waardoor alle partijen afdoende worden geïnformeerd.

Voorwaarden Netbeheerders

- Informeren de wegbeheerder zo spoedig mogelijk over voorgenomen werkzaamheden in de ondergrond.
- Leveren meerjarenplannen aan.
- Participeren actief in de wederzijdse informatiestromen.
- Zien het belang in van bescherming van kabels en leidingen van anderen.

Tabel 4

Probleem

Onnodig (lang) overlast voor maatschappij

De maatschappij ervaart door de vele werkzaamheden onnodig (lang) overlast.

Risico

1. Omzetverlies ondernemingen door onbereikbaarheid.
2. Imagoschade.
3. Onoverzichtelijke openbare ruimte tijdens werkzaamheden, geluidsoverlast, rommel, (sociale) onveiligheid, verstoring van de verkeerssituatie, etc.

Preventie

- Zo veel mogelijk gecombineerd met andere projecten samenwerken in een werkerrein.
- Aandacht voor BLVC² tijdens de werkzaamheden.

Voordelen

- Minder negatieve gevolgen voor de omgeving.
- Minder nadeelcompensatie- en schadeclaims vanuit de omgeving.
- Positieve uitstraling van het project door een goede voorbereiding.
- Minder bestuurlijke vraagtekens bij geplande projecten.
- Partijen dragen gezamenlijk de kosten voor de afsluiting, tijdelijke verkeersvoorzieningen en eventuele andere mitigerende maatregelen.

² BLVC: bereikbaarheid, leefbaarheid, veiligheid en communicatie

Nadelen

- Meer tijd in organisatie en voor afstemming tussen projecten.
- Mogelijke discussie over voortgang projecten ten opzichte van elkaar.
- Mogelijke discussie over kostenverdeling tussen betrokken partijen.
- Meer aandacht (en geld) voor de uitvoering.

Regie

- De initiatiefnemer benadert mogelijke partners binnen het werkkterrein.
- De wegbeheerder kan overleg faciliteren.
- De wegbeheerder moet in de bedrijfsvoering het gecombineerd werken, van zichzelf en derden, structureel opnemen.
- De wegbeheerder neemt de BLVC-paragraaf op of vraagt hierom bij de initiatiefnemer van het project in de planvormingsfase, zodat de kosten voor een goede uitvoering en eventuele mitigerende maatregelen ook in het bestek en de opdracht worden meegenomen.
- Overleg over de vormgeving van de communicatie en wie de trekker/afzender wordt. Zo wordt voorkomen dat meerdere partijen tegelijkertijd verschillende communicatieboodschappen verzenden.

Moment in besluitvorming: voorbereiding

Rollen Regisseur

- Informeert partijen direct actief als een opdrachtgever zijn voornemen bij de gemeente heeft bekendgemaakt en nodigt ze uit 'mee te gaan in het werk'.
- Toetst uitvoeringsplannen aan BLVC.

Rollen Netbeheerders

- Informeren de wegbeheerders goed en tijdig over voorgenomen werkzaamheden, bijvoorbeeld via de meerjarenplannen.
- Nemen BLVC-aspecten op in de voorbereiding, zodat zich tijdens de uitvoering zo min mogelijk negatieve verrassingen voordoen.

Regelgeving

De wegbeheerder neemt in de regelgeving op dat na de werkzaamheden een periode van (bijvoorbeeld) vijf jaar 'graafrust' op de betreffende locatie geldt. Uitzonderingen als huisaansluitingen met leveringsplicht daargelaten. In het laatste geval zijn wel extra eisen te stellen aan de kwaliteit van het herstraten en de bescherming van andere kabels en leidingen.

De vergunningverlener legt in de vergunningvoorschriften afspraken vast over de uitvoeringsmethodiek, zoals fasering en tijdelijke verkeersvoorzieningen.

Voorwaarden Regisseur

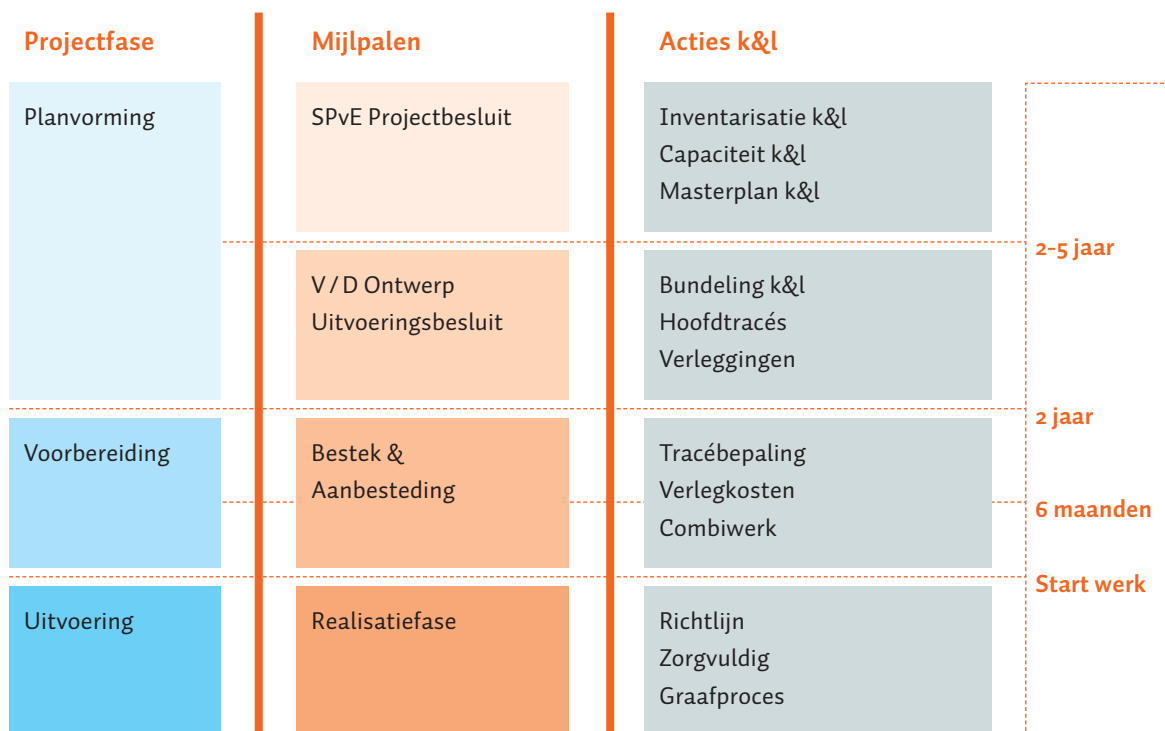
Legt in de voorbereidingsfase de informatieronde en andere overlegvormen vast, waardoor alle partijen afdoende worden geïnformeerd.

Voorwaarden Netbeheerders

- Informeren de wegbeheerder zo snel mogelijk over voorgenomen werkzaamheden in de ondergrond.
- Leveren meerjarenplannen aan.
- Participeren actief in de wederzijdse informatiestromen.

9 Processchema proactieve regie

In figuur 1 ziet u de belangrijkste acties per projectfase en projectmijlpaal op een rij, afgezet in de tijd. Als u dit schema volgt, hebt u in principe voldoende tijd om het project goed te regisseren.

SPvE = Stedelijk Programma van Eisen

V/D Ontwerp = Voorontwerp / Definitief ontwerp

Figuur 2 Processchema proactieve regie

10 Verschillende best practices

Goede voorbeelden komen op de site van KLO: www.graafschade-voorkomen.nl

Het gaat daarbij om voorbeelden van een structurele aanpak en om voorbeelden met een projectmatige aanpak. Het is de bedoeling dat er een groeiend aantal goede voorbeelden kunnen worden ontsloten, waar andere gemeenten hun voordeel mee kunnen gaan doen.

